

Миљан ГОГИЋ*

КОТОРСКЕ ИСПРАВЕ ИЗ ОСТАВШТИНЕ
ВИЦКА АНТУНА ПАСКВАЛИЈА

ABSTRACT: *The paper contains transcripts of some medieval documents from the manuscript collection “Memorie sulle Bocche di Cattaro concernenti il Culto”, whose parchment templates were in the possession of the Kotor canon Vicko Antun Paskvali during the 18th century. The documents refer to the churches of Kotor: St. Nicholas of the Gardens (1289), St. Lorenzo of Plata (1324, 1347, 1348), St. Luka’s (1270), St. Basileus on Šuranj (1309), St. Maria of Gurdići (1318), and St. Jacob of Loggia (1388). Most of the documents relate to the election of abbots, founding, and patronage over churches, one refers to the leasing of church property. Some of these documents have been scarcely known so far.*

KEYWORDS: *Kotor, Sv. Nicholas of the Gardens, St. Lorenzo, St. Luka’s, St. Basileus on Šuranj, St. Maria of Gurdići, St. Jacob of Loggia.*

Када је у питању средњовјековни Котор, све до почетка XIV вијека, не може се говорити о великој количини сачуване изворне грађе. До тог периода готово да нијесу сачуване оригиналне которске исправе.¹ Најстарији у оригиналу сачувани нотарски списи потичу из друге и треће деценије XIV вијека.² Количина сачуване грађе од почетка XV вијека која се данас чува у Которском архиву знатно је обимнија.³

* Аутор је научни сарадник у Историјском институту Универзитета Црне Горе.

¹ Најстарији у оригиналу сачувани документ који се чува у Которском архиву јесте купопродајни уговор из 1309. године. За которску историју, до краја XIII вијека, свакако најзначајнија је збирка преписа которских докумената, који се налазе на слободним страницама и маргинама Понтификала и Лекционара Которске бискупције који се сада налази у Санкт Петербургу. О њему детаљно: R. F. Gyug, *Liturgy and Law in a Dalmatian city*, Toronto 2016.

² У питању је канцеларијско-нотарска грађа настала 1326-1337 (А. Mayer, *Monumenta Catharensia I, II*, Zagreb 1950, 1980.).

³ *Водич кроз архивску грађу са сумарним инвентарима музејских и црквених фондова и збирки*, Котор 1977 (даље: *Водич*)

Нестанку грађе допринијели су различити фактори, прије свега чести земљотреси, немирна времена која су захватала подручје Котора и цијеле Боке, као и немар оних којима је била дужност да се старају о грађи. О некадашњем богатству средњовјековне архивске грађе Котора свједоче забиљешке из периода када су, почетком XVIII вијека, сакупљана документа за монументално дјело *Illyricum sacrum*.⁴ Знатна количина грађе уништена је у вријеме нестанка млетачке власти над Боком и у турбулентним годинама које су услиједиле. Дио которске грађе загубљен је приликом њеног транспорта из Котора у Задар крајем XIX вијека и током враћања у Котор након Другог свјетског рата.⁵

Па ипак, упркос немару који је често резултирао нестајањем изворне грађе, дио средњовјековних которских докумената данас је сачуван у виду преписа. Током новог вијека начињен је већи број рукописних зборника који садрже, често са оригинала учињене, преписе которских докумената, данас изгубљених. Неки од тих рукописних зборника у међувремену су нестали, док је одређени број сачуван и данас представљају изузетно значајне изворе за проучавање которске историје, будући да су предлошци са којих су преписи учињени у већем броју данас изгубљени.

Један такав рукопис, односно један његов дио, јесте предмет овог рада. У питању је рукописни зборник који се под насловом *Memorie sulle Bocche di Cattaro, concernenti il Culto* налази у Рукописном одјељењу Архива ХАЗУ у Загребу. О поријеклу овог рукописа, његовом настанку и околностима под којима је он доспио у Архив ХАЗУ мало тога се може рећи. Рукопис, који се састоји од укупно 14 свезака садржи преписе разноврсне грађе о средњовјековној которској историји. Овдје ћемо се задржати на дијелу садржине треће свеске овог рукописног зборника. Тај одјељак има неку врсту наслова: *Copia tratta dal suo originale esistente in carta pergamena appresso Illustrissimo Reverendissimo Signor Canonico Dominus Vincenzo Antonio Pasquali*. У питању су, дакле, преписи

⁴ О поменима которских докумената са почетка XVIII вијека видјети: М. Vanino, *Illyricum sacrum i Filip Riceputi*, *Croatia sacra I* (1931), 259-292; Isti, *Philippi Riceputi I.S. J. Begründer des "Illyricum sacrum"*, *Archivium historicum Societatis Jesu I*, Roma 1932, 204-237, Isti, *Illyricum sacrum i začetnik mu F. Riceputi*, *Vrela i prinosi I* (1932) 10-79; *Građa za „Illyricum sacrum“ sačuvana u Padovi*, *Zbornik Historijskog instituta JAZU 3* (1961) 419-432; Н. Моровић, *Bilješke uz katalog Riceputijeve „Ilirske biblioteke“*, *Vjesnik bibliotekara Hrvatske IX 1-2* (1963) 27-45. Нарочит допринос проучавању средњовјековне которске историје у новом вијеку дао је истакнути Которанин гроф Антун Бизанти, чије најзначајније дјело о тој теми *De rebus Cathari sacris et profanis ex archivis Catharensibus et Venetis* није сачувано. О њему видјети: D. Caccamo: *Bisanti Antonio*, *Dizionario biografico degli Italiani*, 10. Roma 1968, 643-644; G. Brajković, M. Milošević: *Proza baroka XVII i XVIII vijeka u Boki Kotorskoj*, Titograd 1978.

⁵ О томе видјети: А. Милошевић, *Stari Kotorski arhiv u Zadru*, *Vjesnik 18* (1916) 233-264; *Водич*, 28.

исправа учињени, како се може видјети из тог наслова, али и садржине једне од исправа, са пергаментних предложака, које су се налазили у посједу которског каноника Вицка Ангуна Пасквалија. Пошто се зна да је поменута личност дјеловала средином XVIII вијека⁶, може се казати да су најмање до тог периода постојале појединачне исправе чији се преписи доносе у поменутом зборнику. Помен појединачних исправа о которским црквама јесте свједочанство о, прије свега, бризи да се сачува њихов садржај, и да оне као такве у неком тренутку, евентуално, употребе и као доказно средство. Ради се о исправама из друге половине XIII и из XIV вијека о црквама: Св. Николе од Вртова (1289. год.), Св. Лоренца (1324, 1347, 1348. год.), Св. Луке (1270. год.), Св. Базилија на Шурању (1309. год.), Св. Марије од Гурдића (1318. год) и Св. Јакова од Лође (1388. год.). Неке од тих исправа (оне из 1270, 1289, 1318, 1324. год.) познате су у науци и публиковане са неких других предложака. Текстови ових исправа из поменутог рукописног зборника садржински готово да се не разликују од оних публикованих. Осим њих, у рукописном зборнику налази се одређени број преписа до сада непознатих исправа (у питању су оне из 1309, 1347, 1348, 1388. год.), које се тичу одређених которских цркава.⁷ Имајући у виду њихов значај пошто стоји да су преписи учињени са појединачних исправа, од којих су неки били и оригинални предлошци, одлучили смо да их све публикујемо.

Што се тиче садржина исправа, највећи број односи се на избор опата цркава и управљања њима. Ту су затим питања која се тичу посвећења цркава, односно патронатског права, једна исправа односи се на давање у закуп црквене имовине. Прво се даје краћи регест исправе, да би, након њега, ишао одјељак гдје су била наведена ранија издања исправе, преписи у другим зборницима, евентуална литература о исправама, као и литература о тим црквама. Текст исправа дат је у транскрибованом облику тј. уз разријешене скраћенице. У напоменама су дате разлике у читању дјелова текста исправа у другим издањима, као и разлике у тексту у другим преписима.⁸

⁶ А. Маџибрадић, *Tivat kroz stoljeća - mjesto robova i gospodara*, Donja Lastva 2015, 141, 142.

⁷ Архив ХАЗУ у Загребу, Збирка хрватско – латиничких рукописа и кодекса, *Memorie sulle Bocche di Cattaro concernenti il Culto*, I. d 54, I-XIV, III. Вјероватно са истих предложака потичу преписи ових исправа у рукописном зборнику који се, под сигнатуром *II b 21*, такође налази у рукописном одјељењу Архива ХАЗУ (*II b 21*, 301-304). О значају архивске грађе у Загребу за проучавање историје подручја Боке Которске видјети: М. Катушић, М. Буторас, *Arhivsko gradivo o Boki i Crnogorskom primorju u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i u Hrvatskom državnom arhivu*, Hrvatsko-crnogorski dodiri/crnogorsko-hrvatski dodiri: identitet povijesne i kulturne baštine Crnogorskog primorja, Zbornik radova, Zagreb 2009, 621-627.

⁸ Странице у рукопису нијесу сигниране. Бројеви у заградама означавају странице преписа докумената у рукопису, не и самог рукописа.

1) **Исправа од 9. октобра 1289. год.** Документ представља акт о посвећењу цркве Св. Николе од вртова. Цркву су саградили припадници породице Драго, додијеливши јој приликом посвећења земљишне посједе. Након текста исправе у рукопису се налази забиљешка из XVIII вијека која се односи на ту исправу, затим се даје текст о натпису који се тичао Трипуна Балдуина Драго, као и сâм текст тог натписа.

Издања: U. Raffaelli, *Gazzetta di Zara*, № 51, Martedì 25 Giugno, Zara (1844), 286 (даље: *Gazzetta di Zara*). Аутор саопштава да су подаци о натпису који се тичао Трипа Балдуиновог, као и сâм текст натписа, пронађени међу актима насталим у доба ректора и провидура Доминика Малипјера и Андree Пасквалига, 1704–1706 (*Volume N.H. Dom. Malipiero e Andrea Pasqualigo a 435-439*); *Regesta documentorum regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*, ed. I. Kukuljević de Saccis, Zagrabiae 1896, 416, № 1446 (даље: *Regesta*). Издање је приређено са предлошка који се налазио у власништву породице Папафава; *Codex Diplomaticus Regni Croatiae Dalmatiae et Slavoniae, VI*, ed. T. Smičiklas, Zagreb, 1908, 675, № 567 (даље: *Codex VI*), на основу претходног издања; I. Stjepčević, *Katedrala Svetog Tripuna*, Kotor 1940 (= Arhivska istraživanja Воке Kotorske, Perast 2002, 68, 103, нар. 360, даље: *Katedrala*) Ово издање је приређено са предлошка који се налазио у Бискупском архиву Котора, његов текст најсличнији је тексту ове исправе која се налазила у посједу Вицка Антуна Пасквалија; Необјављени препис: Архив ХАЗУ, збирка латинично-хрватских исправа, *II b 21*, 301; Литература: I. Stjepčević, *Katedrala*, 68, 103, нар. 360; L. Blehova Čelebić, *Hrišćanstvo u Boki 1200-1500*, Podgorica 2006, 46, 201, 440, 528-530; J. Martinović, *Kotorske listine 5*, Matica, proljeće 2012, 612-614.

„Anno domini millesimo ducesimo octuagesimo nono.⁹ Indictione secunda mense Octobri, die nono intrante. Hanc Ecclesiam Beati Nicolai mirabili modo depinctam¹⁰ ad honorem et laudem Dei et dicti Beati Nicolai. Vir nobilis Tryphon Balduinus de Dragone et filii sui Drago et Germanus, fundaverunt, hedificaverunt¹¹ et consecrari¹² fecerunt de sua propria substantia. Admodum¹³ Reverendo et Venerabili Patre¹⁴ Domino Dompnio¹⁵ Dei gratia¹⁶ Episcopo Catharensi, et suo capitulo, donantes dictae Ecclesiae omnem pos-

⁹ *Regesta*, 416; *Codex VI*, 675, датум је написан арапским бројевима, без индикта и текста у наставку исправе „infrante Hanc“; *Katedrala*, 103; *II b 21*, 301, као наслов ове исправе стоји: „Instrumentum Ecclesiae Sancti Nicolai de Hortis“, година, индикт и дан записани су цифрама.

¹⁰ *Regesta*, 416; *Codex VI*, 675; *Katedrala*, 103; *II b 21*, 301, „depictam“.

¹¹ *Katedrala*, 103; *II b 21*, 301 „edificaverunt“.

¹² *Katedrala*, 103, „consecrare“.

¹³ *II b 21*, 301, испуштена је ријеч „Admodum“.

¹⁴ *Regesta*, 416 *Codex VI*, 675, испуштен је дио „et Venerabili Patre“.

¹⁵ *Katedrala*, 103, „Dopnio“.

¹⁶ *Regesta*, 416 *Codex VI*, 675, испуштен је дио „Dei gratia“.

sessionem suam¹⁷ circa dictam Ecclesiam¹⁸, videlicet¹⁹ Vi(1)neas, Zardinos et Hortos²⁰ cum suis teritoriis²¹ pro remedio animarum suarum pro dotibus Ecclesie ipso die dedicationis.²² Actum est hoc in praesentia dicti Domini episcopi²³ et sui capituli et totius populi Civitatis.

Et Ego Thomas de Firmo, Cathari iuratus notarius, omnibus hiis interfui et rogatus scripsi et roboravi.²⁴

(Il suditto istrumento si attroua registrato negli atti della Curia corsi sotto il Reverendissimo Monsignore Giouanni Giacinto Zanobetti Vescouo di Cattaro fatto registrare dal Signor Marco Pasquali quondam Francesco li 22 Febbrario 1723 con altri due Capitoli per l'assenso del terreno di detta Chiesa, e suoi limiteri disfatti, ed occupatti nella fabbrica delli magazioni eretti dal Sergente Magistro di Bataglia Zuanne Combatti, come meglio si osserua nel V. N. H. Domenico Malipiero ed Andrea Pasqualigo del 1704. ad 435 ed ad 439.)

Qui quidem dominus Tryphon Balduinus de Dragone etiam fecit unam (2) archam²⁵ marmoream magnam et pulchram²⁶ nimis prope muros Ecclesiae Divi Tryphonis subito capellam reliquiarum eiusdem Divi Tryphonis²⁷ cum filiis suis, super quem archam sunt carmina sive Epytaphia tenoris infrascripti videlicet.

„Clauditur ex parcha, Tryphon Baldvinus in archa²⁸

„Christo²⁹ vivo tamen: qui mihi parcat amen.

„Cuius sunt iura mea semper subdita cura.

„Haeredique meo: meque vocante Deo.

„Ermanus hic nomen Balduini natus

„Nobilis³⁰ progenie moribus ornatus.

„Sub hoc petre tegmine³¹ iacet tumulatus.

„Cuius sumat animam cuneus³² beatus. Amen

¹⁷ *Regesta*, 416; *Codex VI*, 675, „omnes possessiones suas”.

¹⁸ *Regesta*, 416; *Codex VI*, 675, „ecclesiam dictam”.

¹⁹ *Regesta*, 416; *Codex VI*, 675, „scilicet”.

²⁰ *Katedrala*, 103, „ortos”.

²¹ *Regesta*, 416; *Codex VI*, 675, изостављен текст „cum suis teritoriis”.

²² *Regesta*, 416; *Codex VI*, 675, изостављен текст „pro dotibus Ecclesie ipso die dedicationis”.

²³ *Regesta*, 416; *Codex VI*, 675, „Actum in praesentia episcopi”; *Katedrala*, 103, испуштена ријеч „dicti”.

²⁴ *Regesta*, 416; *Codex VI*, 675, „Thomas de Firmo, Cathari notarius, scripsit et roboravit”; *Katedrala*, 103, испуштене ријечи „Et” и „hiis”; *II b 21*, 301, испуштена ријеч „Et”, „his”.

²⁵ *II b 21*, 301, „arcam”.

²⁶ *II b 21*, 301, „pulchram”.

²⁷ *II b 21*, 301, „in qua arca sepultus etiam iacet ipse Divus Tryphon”.

²⁸ *II b 21*, 301, „arca”.

²⁹ *II b 21*, 301, „Cristo”.

³⁰ *Gazzetta di Zara*, 286, „nobili”.

³¹ *II b 21*, 301, „tegminae”.

³² *II b 21*, 301, „cunetus”.

2) **Исправа од 5. августа 1324. год.** Акт се односи на избор опата цркве Св. Лоренца у Лепетанима. За ту дужност херeditари цркве изабрали су Сергеја Болицу, каноника катедрале Св. Трипуна, будућег которског епископа.

Издања: D. Farlati, J. Colleti, *Illyricum sacrum VI*, Venetiis 1800, 443, 444 (даље: *Illyricum sacrum VI*); *Codex Diplomaticus Regni Croatiae Dalmatiae et Slavoniae IX*, ed. T. Smičiklas, Zagreb, 1911, 201, 202, № 162 (даље: *Codex IX*), на основу претходног издања; К. Митровић, *Трансумпти и помени исправа у рукописној књизи „Altari e chiese delle Boche di Cattaro“ Историјског архива Котор*, Бока 27 (2007), 17-34, 31-32 (даље: *Трансумпти*); Необјављени препис: Архив ХАЗУ, збирка латинично-хрватских исправа, *II b 21*, 301-302; Литература: L. Blehova Čelebić, *Hrišćanstvo u Boki 1200-1500*, 424 (№ 51), 440; J. Martinović, *Kotorske listine VI*, Matica, proljeće 2013, 514-516.

Instrumentum Ecclesiae Divi Laurentii

„Anno Domini millesimo tercentesimo vigesimo quarto³³ mensis Augusti, die quinto eidem³⁴ coram testibus subnotatis.³⁵ Nos quidem Drago de Balduino una cum filiis meis Marco et Nicolao atque Marinus Philippi³⁶, nepos quondam Junii de Callisto, haereditarii Ecclesiae Sancti Lauren(3) tii de Culpho catharensi in Pladino³⁷ de bona voluntate nostra eligimus Praesbiterum³⁸ Sergium filium quondam Domanae de Bolizza, canonicum Ecclesiae cathedralis in³⁹ abbatem et rectorem dictae Ecclesiae, ut ipse tamquam verus et legitimus (sic !) abbas et rector eiusdem ipsam ecclesiam gubernet,⁴⁰ disponat, et regat in conscientia⁴¹ sua sicut convenit et decet, et sub tali conditione, quod si aliquis de⁴² filiis meis dicti Dragonis⁴³ haerem haberet Clericum dictus Sergius teneatur⁴⁴ dare partem introituum⁴⁵ Ecclesiae suprascriptae.⁴⁶ Hii⁴⁷ sunt testes. Cerne de Biga⁴⁸ et Paulus Nicolai⁴⁹ iurati

³³ *Illyricum sacrum VI*, 443; *Codex IX*, 201, година је написана арапским бројевима.

³⁴ *Illyricum sacrum VI*, 443; *Codex IX*, 201, изостављена је ријеч „eidem“; *Трансумпти*, 31, „die ultimo eiusdem“.

³⁵ *Illyricum sacrum VI*, 443; *Codex IX*, 201; *II b 21*, 301, „ibidem notatis“.

³⁶ *Illyricum sacrum VI*, 443; *Codex IX*, 201, „Philippus“.

³⁷ *Трансумпти*, 31, „Cathari in Pladano“.

³⁸ *Трансумпти*, 31, изостављена је ријеч „Praesbiterum“.

³⁹ *Illyricum sacrum VI*, 443; *Codex IX*, 201; *II b 21*, 301, изостављена је ријеч „in“.

⁴⁰ *II b 21*, 301, у наставку се налази ријеч „et“.

⁴¹ *Трансумпти*, 31, „regere et gubernare disponat, et regat in vita“.

⁴² *Illyricum sacrum VI*, 443; *Codex IX*, 202; *Трансумпти*, 31; *II b 21*, 302, „ex“.

⁴³ *Illyricum sacrum VI*, 443; *Codex IX*, 202, у наставку се налази ријеч „Balduini“.

⁴⁴ *Трансумпти*, 31, у наставку се налази ријеч „ei“.

⁴⁵ *Codex IX*, 202, „introitum“.

⁴⁶ *Illyricum sacrum VI*, 443; *Codex IX*, 202, „superstitem“.

⁴⁷ *Illyricum sacrum VI*, 443; *Codex IX*, 202; *Трансумпти*, 32; *II b 21*, 301, „Hi“.

⁴⁸ *Illyricum sacrum VI*, 443; *Codex IX*, 202, „Cerne de Giga“; *Трансумпти*, 32, „Cosmo de Giga“; *II b 21*, 301, „Cerne de Giga“.

⁴⁹ *Трансумпти*, 32, „Nicolibus“.

Iudices Civitatis.

Et ego Petrus Viti communis Cathari⁵⁰ iuratus notarius hiis⁵¹ omnibus interfui et rogatus me subscripsi⁵² et roboravi.“

3) **Исправа од 27. октобра 1347. год.** Документ представља изјаву Домнија Леона де Баска, опата и ректора цркве св. Лоренца, којом он прихвата да ђакон Симон, син Марка Драга Балдуина, буде његов *socius* у управљању поменутом црквом и њеном имовином. То је учињено у присуству патрона и херeditара цркве, међу којима се истичу припадници породице Драго.

Необјављени препис: Архив ХАЗУ, збирка латинично-хрватских исправа, *II b 21*, 302; Литература: Видјети литературу за исправу бр. 2.

Aliud Instrumentum Suprascriptae Ecclesiae

„In Dei nomine Amen. Anno Domini (4) millesimo trigesimo (sic!) quadragesimo septimo. Indictione quintadecima die XXVII octobris.⁵³ Ego Dompnus Leone de Bascha Abbas et Rector Ecclesiae Sancti Laurentii. Volo et contentor quod Diaconus Simon⁵⁴ filius quondam Marci de Dragonis Balduini sit meus socius in dicta abbatia Ecclesiae memoratae, et quod⁵⁵ ipse una⁵⁶ mecum, et ego una cum ipso regamus, gubernamus et manuteneamus dictam Ecclesiam et bona eius, et res ipsius Ecclesiae secundum quod mandat Deus⁵⁷ et Sancta Ecclesia Romana, ad haec praesentibus et consentientibus dicto Diacono Simone, et Bartholo⁵⁸ Platonis, Marino Philippi Dragonis: Ioannes Dragonis: et Dragone marci (sic!) Dragonis hereditariis dictae Ecclesiae. Actum Cathari in presentia Iurati iudicis Mathei Abraeae⁵⁹: et auditore Petri Nicolai Buchia.

Ego Gentilis quondam Gentilicii⁶⁰ de Auxino Imperiali auctoritate et nunc communitatis Cathari Iuratus nota(5)rius, hiis omnibus interfui rogatus scribere, scripsi et publicavi.“

4) **Исправа од 11. маја 1348. год.** Херeditари цркве Св. Лоренца одређују да ђакон Симон, син Марка Драга, буде опат и ректор те цркве.

⁵⁰ *Illyricum sacrum VI*, 443, 444; *Codex IX*, 202, „Catharensis“.

⁵¹ *Illyricum sacrum VI*, 444; *Codex IX*, 202; *Трансумпти*, 32, „his“.

⁵² *Трансумпти*, 32, „rogatus scripsi“.

⁵³ *II b 21*, 302, година, индикт и дан настанка исправе написани су арапским бројевима.

⁵⁴ *II b 21*, 302, „Symeon“.

⁵⁵ *II b 21*, 302, „quia“.

⁵⁶ *II b 21*, 302, ријеч „una“ је испуштена.

⁵⁷ *II b 21*, 302, „dominus“.

⁵⁸ *II b 21*, 302, „Symeone, et Martholo“.

⁵⁹ *II b 21*, 302, „Mathei Abrahae“.

⁶⁰ *II b 21*, 302, „Gentilitii“.

Необјављени препис: Архив ХАЗУ, збирка лагинично-хрватских исправа, *II b 21*, 302; Литература: Видјети литературу за исправу бр. 2.

Instrumentum Divi Laurentii

„In Dei nomine amen. Anno Domini millesimo trigesimo (sic !) quadragesimo octavo. Indictione prima die undecima madii.

Nos Marinus Philippi, Bartholus⁶¹ Platonis, Drago Ioannes⁶² et Drago Marci Dragonis hereditarii Ecclesiae Sancti Laurentii, elligimus discretum et providum virum Diaconum Simeonem filium quondam Marci Dragonis in Abbatem et Rectorem dictae Ecclesiae Sancti Laurentii, ipso Diacono Simeone ad haec presente et consentiente, quod ipse Diaconus Simeon regat et gubernet, et officiet dictam Ecclesiam Sancti Laurentii, et bona ipsius manu teneat (sic !)⁶³, secundum quod mandat Deus et Sancta Ecclesia Romana confirmando aliam electionem, quam de ipso alias fecimus in dictam Ecclesiam Sancti Laurentii. (6)

Actum Cathari in praesentia iurati Iudicis Pauli Buchiae et auditore Jache Thome.

Ego Gentilis quondam Gentilius de Auxino Imperiali auctoritate et nunc communitatis Cathari iuratus notarius his omnibus interfui rogatus scribere vel scripsi et publicavi.“

5) **Исправа од 18. августа 1270. год.** Документ је проистекао из судске парнице која се одвијала пред которским каптолом. Спор се тичао питања патронатског права над црквом Св. Луке. Судском спору претходило је писмо српског краља Уроша којим он зетском и которском епископу наређује да под заклетву стави све которске грађане и тако ријеше спор. Владареву одлуку имао је да изврши которски кнез Војислав. Присутни су се заклели да не знају да су Миха Пасквали и Трипо рођаци Мавра, ктитора цркве и учесници (*participes*) у цркви Св. Луке.

Издања: D. Farlati, J. Colleti, *Illyricum sacrum VI*, Venetiis 1800, 442, одломак (даље: *Illyricum sacrum VI*); I. Kukuljević de Saccis, *Regesta documentorum regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae saeculi XIII*, Starine JAZU, 27 (1895) Zagreb, 1-168, 96-97, № MXI, прештампано у: *Regesta documentorum regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae saeculi XIII*, ed. I. Kukuljević de Saccis, Zagrabiae 1896, 302, № MXI (даље: *Regesta*). Приређивач издања наводи да је текст исправе од Фарлатија, али се јасно види да је у питању неки други препис. Он се стилски доста разликује од осталих преписа па га због тога дајемо у интегралној форми; *Codex*

⁶¹ *II b 21*, 302, „Martholus“.

⁶² *II b 21*, 302, „Joannis“.

⁶³ *II b 21*, 302, „manuteneat“.

Diplomaticus Regni Croatiae Dalmatiae et Slavoniae V, ed. T. Smičiklas, Zagreb, 1907, 554, № 11, (даље: *Codex IX*). Издање на основу текста који се налази у *Illyricum sacrum VI*; С. Ћирковић, *Парница о цркви Светог Луке у Котору*, Црква Светог Луке кроз вјекове, Зборник радова, Котор 1997, 136, 137. Текст ове исправе приређен је са предлошка који се налази у рукописном зборнику *II b 21* (А), као и предлошка из рукописног зборника *XII F 13/1* (В), такође у Архиву ХАЗУ (даље: *Парница А*, *Парница В*). У раду су дате разлике између ова два преписа У рукопису *XII F 13/1*, након текста исправе, налази се сљедећа забиљешка: „Matica na pergameni god. 1803. godine nalazila se kod kotorskog kanonika D. Vicka Antuna Pasquali iz koje je prvim prepisao te godine Kn. Tripo Smeća“. Ово би представљало потврду навода о постојању пергаментног примјерка, са којег је садржај унијет у зборник *Memorie sulle Bocche di Cattaro concernenti il Culto*. На основу ове забиљешке опрезно би се могла изнијети претпоставка да је конте Трипо Смећа аутор рукописног зборника *Memorie sulle Bocche di Cattaro concernenti il Culto*; Литература: Ј. Ј. Мартиновић, *Graditeljska djelatnost u Kotoru prve polovine XIV vijeka*, Годишњак ПМК XXXIII-XXXIV (1985-1986), 17-73, 37-46; С. Ћирковић, *Парница о цркви Светог Луке у Котору*, 128-138.

Instrumentum Sancti Lucae

„Anno Incarnationis Domini millesimo ducentesimo septuagisimo mensis Augusti, octavo decimo⁶⁴ die intrantis.⁶⁵ Coram nobis Marco, Dei gratia Episcopo Ecclesiae Catharensis et Capitulo meo. Accessit Basilius Dragonis et petiit ut in latinam sclauonicam⁶⁶ sibi testificationis literam translaret, quam executor sententiae⁶⁷ Domini Regis fecit⁶⁸ scribi. Unde quia petitio iusta erat, et quicquid⁶⁹ in ea est totum actum est⁷⁰ ante nos, illam iussimus notario per sententiam⁷¹ translari. Haec est autem⁷² forma instrumenti.⁷³ Ego Dei gratia et Domini Regis Urosii⁷⁴ Comes (7) Voislauus mandato et scripto Domini Regis super placito quod movere⁷⁵

⁶⁴ *Парница А*, 136, година и дан настанка исправе записани су арапским бројевима.

⁶⁵ *Парница В*, 137, „intrante“.

⁶⁶ *Парница А*, 136, „sclavonicam“.

⁶⁷ *Парница В*, 137, изостављена ријеч „sententiae“, на том мјесту налази се пет тачака.

⁶⁸ *Парница В*, 137, „fecerit“.

⁶⁹ *Парница А*, 136, „quicquid“.

⁷⁰ *Парница В*, 137, изостављена ријеч „est“.

⁷¹ *Парница В*, 137, „formam“.

⁷² *Парница В*, 137, изостављена ријеч „autem“.

⁷³ *Illyricum sacrum VI*, 442; *Codex IX*, 554, Уводни дио текста у овим издањима је изостављен.

⁷⁴ *Парница В*, 137, „Urosii“.

⁷⁵ *Illyricum sacrum VI*, 442; *Codex IX*, 554, „moverunt“.

Presbyter Micha Pasqualis et Tripe aduersus Basilium Dragonis de Ecclesia Sancti Lucae, et fuit sententia⁷⁶ Domini⁷⁷ Regis, et ego pulso campanam et congreo Nobiles Civitatis ut coniuerent⁷⁸ eos duo Episcopi de Genta Episcopus⁷⁹ Neophiton et Catharensis Episcopus Marcus⁸⁰ et ut dicant si sunt Mauro proximus⁸¹ Presbyter Micha et Tryphon aut participes Ecclesiae Sancti Lucae. Unde⁸² ego Uoislausus feci praeceptum Domini Regis et pulsavi campanam semel, bis et ter, et uocavi ambos Episcopos Neophitum et Marcum et totum Capitulum Ecclesiasticum et Nobiles et probos civitatis et adduxerunt lignum Dominicum yconas et reliquias Sancti Triphonis, et ex praecepto Regis maledixerunt Episcopi⁸³ illos ut dicant si sunt consanguinei Presbyter Micha et Tripe Mauro aut participes Ecclesiae Sancti Lucae. Unde congregatum est **(8)** totum Capitulum, Seniores et Nobiles civitatis et iuraverunt super lignum Domini, et super reliquias Sancti Triphonis dicentes, quod nos nescimus consanguineum Presbyterum Micham et Triphonem Mauro, aut participes Ecclesiae Sancti Lucae.

Hii⁸⁴ sunt testes assignati: Presbyter Ualentinus. Presbyter Micha Sacrista Sancti Triphonis, Presbyter Petrazza⁸⁵, Presbyter Tryphon Dine, Presbyter Nicolaus Grubesse⁸⁶, Diaconus Micha Bige⁸⁷ et Diaconus Cressana⁸⁸, Paulus de Biare⁸⁹, Iudex Civitatis. Damianus Jacobi, Micha Bucchia, Junius Gimana qui presens scriptum fecimus feiri per manus Diaconi Miche Bige⁹⁰ Communitatis Notarii.⁹¹

⁷⁶ Парница В, 137, „forma“.

⁷⁷ *Ilyricum sacrum VI*, 442; *Codex IX*, 554, изостављена ријеч „Dominus“.

⁷⁸ Парница В, 137, „incurrant“.

⁷⁹ *Ilyricum sacrum VI*, 442; *Codex IX*, 554, „Zenta“, изостављена ријеч „episcopus“.

⁸⁰ *Ilyricum sacrum VI*, 442; *Codex IX*, 554, Marius“.

⁸¹ Парница В, 137, „primus“.

⁸² *Ilyricum sacrum VI*, 442; *Codex IX*, 554, изостављен текст „sunt Mauro proximus Presbyter Micha et Tryphon aut participes Ecclesiae Sancti Lucae. Unde“.

⁸³ *Ilyricum sacrum VI*, 442; *Codex IX*, 554, преостали дио текста је изостављен. На крају се налази датум „Anno incarnationis domini 1270. mensis augusti 18. die“.

⁸⁴ Парница А, 136, „Hi“.

⁸⁵ Парница А, 136, „Petrasa“; Парница В, 137, испуштен дио текста: „Presbyter Micha sacrista Sancti Triphonis, Presbyter Petrasa“.

⁸⁶ Парница А, 136, „Grubesse“.

⁸⁷ Парница А, 136, „Gige“.

⁸⁸ Парница А, 136, „Gressana“.

⁸⁹ Парница А, 136, „Bare“.

⁹⁰ Парница А, 136, „Gige“.

⁹¹ *Regesta*: „Marcus Episcopus Catharensis significat quod coram eo et capitulo suo accessisset Basilium Dragonis et petiisset litteram sclauonicam testificationis quam executor sententiae domini regis fecit scribe in linquam latinam. Cui petitioni annuentes per notarium sententiam fecerunt transferi, quae continebant: quod Voislauus dei gratia et d. regis Urosii comes de mandato et scripto regis super placito quod moverant presbyter Myche Pasqualis et Tripe aduersus Basilium Dragonis de ecclesia s. Lucae fuit sententia

б) **Исправа од 29. новембра 1309. год.** У документу се говори о избору опата-ректора цркве Св. Базилија на Шурању, од стране патрона и старалаца цркве. За ту функцију изабран је Андреа Катена. Патронатско право над том црквом припадало је већем броју которских породица, међу којима се истичу Драго и Тома.

Необјављени препис: Архив ХАЗУ, збирка латинично-хрватских исправа, II b 21, 303; Литература: I. Stjepčević, *Katedrala Svetog Tripuna*, 68.

Instrumentum Sancti Basilii

„In nomine Domini Amen. Anno eiusdem millesimo tricentesimo nono mense Novembris die penultima eiusdem. Cum quilibet Christianus Deum prae oculis praecipuae (9) habere debeat, et circa divina intendere, testante Hieronimo et dicente primum querite regnum Dei, et Deum prae oculis habeatis. Ideo nos Marcus Drago, Sergius et Joannes fratres eius, Drago Thomae et Paulus frater eius, Basilius Mathei, Junius Marini, et Basilius Lucae, Joannis Dinae cum filio suo Grobe, Angelus Triphonis sciti, Gregorius et Theodorus de Gimano patrones et protectores haereditarii Ecclesiae Sancti Basilii de Suragna⁹² pro bono animarum nostrorum antiquorum, nec non et nostrorum, recogitantes mea (sic !) ipsa⁹³ Ecclesia remaneat viduata de communi concordio et voluntate nostrorum omnium eligimus et ordinamus in Clericum Abbatem et protectorem dictae Ecclesiae Praesbiterum Andream de Cathena, ita quod deinceps regat, disponet tractet, et gubernet ipsam Ecclesiam, prout alii Abbates et Clerici olim tractare, et facere consueverunt. Actum est hoc in praesentia Domini Dragonis de Thoma (10) Civitatis Cathari iurati Iudices, Michaelis de Priba, et Pasqualis Bartholomei. Et ego Petrus Vitis Comunitatis Cathari Iuratus Notarius his omnibus interfui et rogatus scripsi et signo meo solito roboravi.“

regis, et comes pulsavit campana et congregavit nobiles civitatis et concurrerunt eorum duo episcopi de Senta episcopus Neophiton et catharensis episcopus Marcus et interrogati ut dicant si sint Mauro pro(301)ximi presbyter Nicha et Trype aut participes ecclesiae s. Lucae. Unde Voislavus fecit praeceptum regis (publicari) et pulsavi campanam semel, bis et ter, et uocavit ambos dictos episcopos et totum capitulum et Nobiles et probos viros civitatis et adduxerunt lignum Domini, icones et reliquias s. Triphonis, et ex precepto regis provocarunt episcopi illos ut dicant si sint consanguinei Mauro presbyter Micha et Tripe, et supradicti omnes iuraverunt quod nesciunt consanguineitatem eorum, et quod essent participes ecclesiae s. Lucae. Testes fuerunt: presbyter Valentinus. presbyter Micha sacrista sciti. Triphonis, presb. Petrazza, presb. Tryphon Dissae, presbyter Nicolaus Grubessae, diaconus Micha Bige et diaconus Cressana, Paulus de Biare, iudex civitatis, Damianus Jacobi, Micha Bucchia, Junius Gimana per manus diaconi Miche Bige communitatis notarii” (302).

⁹² II b 21, 303, „Suragnia”.

⁹³ II b 21, 303, „in ea tempora”.

7.) **Исправа од 7. марта 1318. год.** Документ се односи на избор опата цркве св. Марије од Гурдића. Насљедни стараоци цркве одређују да, након што се претходни опат повукао, нови опат и ректор поменуће цркве буде Вита, син *Tryphonis de Zuzulo*.

Издања: *Codex Diplomaticus Regni Croatiae Dalmatiae et Slavoniae VIII*, ed. T. Smičiklas, Zagreb, 1910, 490, 491, № 397 (даље: *Codex VIII*). Издање је приређено на основу преписа Ивана Кукуљевића који је потписао из збирке породице Папафава; Необјављени препис: Архив ХАЗУ, збирка латинично-хрватских исправа, *II b 21*, 303-304. Литература: I. Stjepčević, *Katedrala Svetog Tripuna*, 70; J. J. Martinović, *Graditeljska djelatnost u Kotoru prve polovine XIV vijeka*, Годишњак ПМК XXXIII-XXXIV (1985-1986), 17-73, 71-72; Isti, *Crkvene prilike u Kotoru prve polovine XIV vijeka*, Perast 2003, 33-35; Isti, *Kotorske listine VI*, Matica, прољеће 2013, 506-508.

Instrumentum Sanctae Mariae de Gurdicchio

„Anno Domini millesimo tricentesimo decimo octavo mensis Martii die septimo⁹⁴ eiusdem. Cum quilibet Christianus fidelis praecipuae prae⁹⁵ oculis Deum habere debeat et circa divina intendere testante Hyeronimo dicente: primum querite⁹⁶ regnum Dei et Deum pre⁹⁷ oculis habeatis. Ideo nos Drago Balduini, Drago Thome⁹⁸, Paulus frater eius, Joannes Dine⁹⁹, Pasqualius Bartoli, Mutius Dragonis, Marinus Garolana, Pasqualius Calisti¹⁰⁰, Micha Bucchie¹⁰¹, Basilius Matthei, Drago de Marco, Domana Simeonis, Micha Pellegrino¹⁰² et Demetrius Sergii, procuratores (II) hereditarii Ecclesie Sancte Marie de Ponte Gurditi¹⁰³ pro bono animarum nostrarum nec non et nostrorum antiquorum recogitantes ne ipsa Ecclesia remaneat viduate¹⁰⁴ per renuntiationem¹⁰⁵ Presbyteri Domanae Dobrini olim rectoris eiusdem, de communi concordia et voluntate omnium nostrorum eligimus¹⁰⁶ Diaconum Vitum filium Tryphonis de Zuzulo, Canonicum Ecclesie Catharensis, in Abbatem eiusdem Ecclesie et Rectorem, ita quod deinceps regat, disponat,

⁹⁴ *II b 21*, 303, година и дан настанка исправе написани су арапским бројевима.

⁹⁵ *Codex VIII*, 490, „praecipue prae”

⁹⁶ *II b 21*, 303, „quaerite“.

⁹⁷ *II b 21*, 303, „prae“.

⁹⁸ *II b 21*, 303, „Thomae“.

⁹⁹ *II b 21*, 303, „Dinae“.

¹⁰⁰ *II b 21*, 303, „Calixti“

¹⁰¹ *II b 21*, 303, „Bucchiae“.

¹⁰² *Codex VIII*, 490, „Pillegrino“

¹⁰³ *II b 21*, 303, „Gurgiciis“

¹⁰⁴ *Codex VIII*, 490; *II b 21*, 303, „viduata“.

¹⁰⁵ *Codex VIII*, 490, „renuntiationem”.

¹⁰⁶ *Codex VIII*, испуштена је ријеч „eligimus“.

tractet et gubernet ipsam Ecclesiam prout alii Abbates tractare¹⁰⁷ facere consueverunt. Actum est hoc in praesentia testium: Michaelis de Pribi, iurati Iudicis, et Marini Golie.

Et ego, Petrus Vitis, Communitatis Cathari iuratus Notarius, his omnibus interfui, et rogatus scripsi, et signo meo solito roboravi.“

8.) **Исправа од 7. новембар 1388. год.** Овим документом Домније Лукас, ректор цркве Св. Јакова од Лође, у дугорочан закуп (*in perpetuum*) уступа Николи Загурију из Котора земљишни посјед у близини његове куће. Никола Загури био је дужан да, на дан Св. Ђорђа, као накнаду за коришћење тог земљишта, даје цркви десет гроша годишње, под пријетњом новчане казне, о чему је дао изјаву у присуству херeditара цркве.

Необјављени препис: Архив ХАЗУ, збирка латинично-хрватских исправа, II б 21, 304; Литература: I. Stjepčević, *Katedrala Svetog Tripuna*, 67; J. Martinović, *Graditeljska djelatnost u Kotoru prve polovine XIV vijeka*, *Godišnjak РМК XXXI-XXXII* (1983-1984), 23-44, 39-42; Н. Богојевић Глушчевић, *Својински односи у Котору у XIV вијеку*, Никшић 1992, 129-148; J. Martinović, *Crkvene prilike u Kotoru prve polovine XIV vijeka*, Perast 2003, 14-17.

Instrumentum Sancti Jacobi de Logia (12)

„In Christi nomine Amen. Anno nativitatis eiusdem millesimo tricentesimo octuagesimo octauo, indictione decima die vero septima mensis Novembris.¹⁰⁸ Ego Dompnus Lucas rector Sancti Jacobi de Logia de loco et in perpetuum afficto Nicolao Zaguri de Catharo quodam¹⁰⁹ terrenum dictae Ecclesiae quod est sub domo dicti Nicolai, pro quo antiquitus solvebat grossos sexdecim, nunc volo quod soluat dictae Ecclesiae pro eo grossos decem de grossis, quo¹¹⁰ ad praesens in Catharo fiunt omni anno in die Sancti Georgii, de qua¹¹¹ possit omnem suam facere voluntatem, saluo semper iure¹¹² dictae Ecclesiae in dictis decem grossis. Et ego Nicolaus praedictus promitto dictos decem grossos dictae Ecclesiae omni anno solvere pro dicto terreno in termino supradicto sub paena pignorationis dupli sine curia, et aliqua questione super me et omnia mea bona. Ad haec omnia nos Presbiter (13) Vladislavus Dragonis, et Dapcus Dabae de Bisantis haereditarii dictae

¹⁰⁷ *Codex VIII*, 490, „tractari“.

¹⁰⁸ II б 21, 304, година и дан настанка исправе написани су арапским бројевима.

¹⁰⁹ II б 21, 304, „quoddam“.

¹¹⁰ II б 21, 304, „quia“.

¹¹¹ II б 21, 304, „quo“.

¹¹² II б 21, 304, „iuridico“.

Ecclesiae sumus praesentes et consentientes et volumus quod¹¹³ de praedictis fiant duo publica¹¹⁴ similia instrumenta.

Actum Cathari in Cancellaria praesentibus Dominis Damiano de Bolizza iurato Iudice Michna quondam Triphonis de Bucchia Auditore.

Ego Vanes quondam Andreuci de Gurno publicus imperiali auctoritate¹¹⁵ Notarius, et nunc notarius¹¹⁶ et cancellarius iuratus Civitatis Cathari praedictus interfui, et rogatus ad petitionem dictae Ecclesiae in hanc publicam formam redegi meoque solito signo signavi.

Et ego Antonius Frusca Canonicus Cathedralae Catharensis cancelarius episcopalis ex autentico existente apud Dominum Triphonem Drago Cancelarem arhipraesbiter Cathedralae Catharensi exemplificavi ad litteram¹¹⁷ ex originali in pergameno¹¹⁸ existente apud Dominos Tryphonem et Mathiam Fratres Drago vulgo Franevich.” (14)

Miljan GOGIĆ

KOTOR DOCUMENTS FROM THE LEGACY OF VICKO ANTUN PASKVALI

Summary

In the manuscript department of the Archives of the Croatian Academy of Sciences and Arts in Zagreb, there is a manuscript collection entitled “Memorie sulle Bocche di Cattaro concernenti il Culto”, with transcripts, among other things, of some church documents from the medieval history of Kotor. These documents were in the possession of Canon Vicko Antun Paskvali during the 18th century. The paper presents the text of the transcript of eight documents from that manuscript, made from, as stated in the title, the original parchment templates. Some of them have been scarcely known among researchers. A document from 1289 speaks of the consecration of the church of St. Nicholas of the Gardens. Three documents (1324, 1347, 1348) are dedicated to the church of St. Lorenzo on Plada (Lepetani), which refers to the election of the abbot of that church. The issue of patronage over the church of St. Luka is presented in a document from 1270. A document from 1309 refers to the election of the abbot of the church of St. Basileus on Šuranj, while a document from 1318 testifies to the election of the abbot of the church of St. Maria of Gurdići. The last document, from 1388, speaks of the leasing of land that was owned by the church of St. Jacob of the Loggia.

¹¹³ II b 21, 304, „quia“.

¹¹⁴ II b 21, 304, „publica“.

¹¹⁵ II b 21, 304, „auctoritate imperiali“.

¹¹⁶ II b 21, 304, изостављен је дио текста „et nunc notarius“

¹¹⁷ II b 21 слиједи ријеч „extracta“.

¹¹⁸ II b 21 слиједи ријеч „authentic“.